

simbol digitalne Estonije. Estonci je koriste kako bi platili namirnice i skupljali bodove u programu lojalnosti, a ona služi i kao prometna dozvola, vozačka dozvola te digitalni potpis. Kako bi demonstrirao sve mogućnosti koje sustav nudi, Önnik pokazuje kako svoj automobil može prodati putem svog pametnog telefona. "Svi podaci o vozilu kao što je datum prve registracije, stanje kilometara i rezultati tehničkog pregleda pohranjeni su u digitalnom obliku na digitalnoj osobnoj iskaznici. Ti su podaci umreženi s internetskim portalom i jedino što kupac mora je prijaviti se i potvrditi transakciju i automobil je prodan!" Na isti način Önnik pristupa portalu kako bi dobio recept za lijek. Samo mora nazvati svoga liječnika, koji potom pregleda njegov digitalni bolesnički karton i izdaje mu digitalnu uputnicu ili recept. Önnik uz po-

moć svoje digitalne osobne iskaznice može bilo kada provjeriti tko je pristupio njegovim zdravstvenim podacima i zašto. "Samo se tri stvari ne mogu učiniti online: vjenčati se, razvesti se i kupiti zemljište."

e-Estonia nalazi se u predjelu četvrti Ülemiste, takozvanom "digitalnom srcu Tallinna". Taj dio grada stekao je kultni status kao mjesto gdje je programiran veći dio aplikacije Skype. Vrijeme je ručka i ljudi izlaze iz svojih ureda, vraćajući se sa sendvičima i salatama. Za vrijeme digitalnog samita EU, nedaleko odavde dva autobusa s autonomnim upravljanjem prevozila su sudionike od trajektne luke do središta grada. Za profesora Roberta Krimmera to je primjer koji ističe jedno od najvažnijih obilježja Estonaca: "Oni nemaju strah od digitalizacije. Ljudi ovdje uvijek pokušavaju vidjeti priliku, a ne problem. Sve novo što se stvara, dizajnira se s ciljem da bude digitalno. Ako se ne može digitalizirati, tada se to jednostavno ne radi." Ovaj Austrijanac koji živi u Tallinnu već nekoliko godina predaje e-Upravu na Tehnološkom fakultetu. On opisuje Tallinn kao "savršeno normalan grad s digitalnom opcijom". Za Krimmera glavni razlog zbog kojega građani tako jednoglasno i sustavno razvijaju digitalizaciju u veličini je države. "Estonija je vrlo mala zemlja i ljudi su oduvijek usko povezani. Svatko poznaje svakoga."

On uspoređuje status digitalizacije u Estoniji sa statusom koji Mozart uživa u svojoj domovini. "Svaki Estonac poistovjećuje se s digitalizacijom

svoje zemlje." Još jedna prednost koju naglašava je brzina. "Brzina kojom ovo društvo živi je nevjerojatna. Vrlo je teško isplanirati sastanak s Estoncem dva tjedna prije jer se toliko puno stvari može desiti u međuvremenu." Jedno od Krimmerovih područja istraživanja je i e-glasovanje. Estonci glasuju online već od 2005. godine. Kako funkcionira e-glasovanje demonstrirao je putem Youtubea Taavi Roivas, koji je 2015. godine bio premijer. Za vrijeme izbora glasači mogu glasovati koliko god puta žele, ali se na kraju bilježi samo zadnji glas. Krimmer kaže da je procedura jako striktna, ali se odaziv glasača nije bitno povećao nakon uvođenja ove metode. "Očekivanja da će se na ovaj način bitno povećati odaziv glasača za sada se nisu ostvarila."

Ulazna vrata na uredu Valdeka Laura i Riste Hansena nemaju zvonice i zaključana su, a ulaz u zgradu moguć je samo uz telefonski poziv ili ulaznu karticu. Oglašava se mali uređaj na vratima i vrata se otvaraju. Dva prijateljski raspoložena muškarca primaju nas u svom ugodno uređenom uredu. Iako su obojica zaposlenici estonske vlade u projektu EU predsjedanja, prije se doimaju kao dva mlada investitora s tvrtkom u Tallinnu. Odmah započinju priču o igračkama koje se izrađuju 3D printom i in-vitro uzgojenom mesu, a među ostalim zaduženi su i za aplikacije za autonomnu vožnju. "U kolovozu kada su naši autobusi s autonomnim upravljanjem vozili gradom, bili su pravi magnet. Svi su ih

**ZA SLANJE DIGITALNE
POREZNE PRIJAVE
POTREBNE SU TOČNO
DVIJE MINUTE.**

INDREK ÖNNIK JE PROJEKT-MANAGER DEMONSTRACIJSKE IZLOŽBE E-ESTONIA KOJA JE CENTAR DIGITALNOG ŽIVČANOG SUSTAVA GRADA. OVAJ ESTONAC DRŽI PREDAVANJA O ADMINISTRACIJI BEZ PAPIRA, ONLINE USLUGAMA I ŽIVOTU U DIGITALNOM GRADU.

htjeli isprobati i pritom su uživali.“ Laur naglašava kako je vrlo važno ljudima dati vremena da se upoznaju s novim tehnologijama. "Sada nas di-
jeli samo još jedan korak prema integriranju samovozećih automobila u gradski promet." Građani su spremni. Laur također vjeruje da će autonomna vožnja ulice grada učiniti sigurnijima. "Smatramo da će to još više ujediniti društvo. Dok je sada slučaj da u neke ruralne dijelove autobus vozi samo jedanput na dan, uskoro će ljudi moći koristiti autonomna vozila za odlazak liječniku ili posjet prijateljima. To ujediniše ljude." Estonci se spremno hvataju u koštac s izazovima koji se drugdje smatraju zaprekama. "Trenutačno razrađujemo pravni okvir za autonomna vozila. Tko god se nalazi za upravljačem, snosi odgovornost, bez obzira na to upravlja li sam ili to prepušta vozilu." Estonska tvrtka Guardtime razradila je program utemeljen na blockchain tehnologiji, koji će već u početnoj fazi onemogućiti bilo kakav pokušaj hakiranja autonomnih i umreženih automobila.

Razvoj samovozećih automobila indikativan je za stav Estonaca o sigurnosti i novim tehnologijama. Profesor Jarno Limnéll koji je ekspert za internetsku sigurnost pri Sveučilištu u Helsinkiju voli zamijeniti riječ "sigurnost" riječju "povjerenje". "Bez visokog stupnja povjerenja, ne možete graditi digitalno društvo." U ostalim europskim gradovima često se susreće s različitim otporima, dok se u Tallinnu digitalizira sve što se može. "Stanovništvo je uvjeren da njihova Vlada radi sve što je potrebno kako >

